

Whispering in the Wind

door Carmen Bostic St. Clair en John Grinder

boekbespreking door Henk de Vos

Vorig jaar kwam dit nieuwe boek uit en de naam van één van de auteurs, zijnde één van de grondleggers van NLP, was voldoende om mij nieuwsgierig te maken. Een artikel in Anchor Point (Michael Carroll, april 2002) wakkerde deze nieuwsgierigheid verder aan. Nu ik het boek gelezen heb, lijkt het mij goed dat we in de NLP wereld van gedachten wisselen over de ideeën, die Carmen en John naar voren brengen. Allereerst een beschrijving van het boek, daarna zal ik een aantal punten eruit lichten, die wat mij betreft goede discussiepunten vormen.

Het boek en de metafoor

Het hele boek is ingedeeld met de wind als metafoor: de stilte voor de storm (voorwoord), een frisse wind (deel 1), het centrum van de storm (deel 2), en een gestage zeebries (deel 3). In een interview geven John en Carmen aan dat de titel ondermeer gekozen werd omdat ze bang waren dat hun stem verloren zou kunnen gaan in de kakafonie van alle activiteiten van marketing activiteiten in NLP en dat bekend is dat fluisteren een effectieve manier is om de aandacht van mensen te trekken. (Michael Carroll, april 2002)

First Acces

Na een voorwoord, waarin een historisch overzicht wordt gegeven van wat NLP betekend heeft voor mensen (met een aantal beschrijvingen van mooie voorbeelden), wordt het begrip 'First Access' geïntroduceerd. Hiermee bedoelen St. Clair en Grinder de verandering die stimuli ondergaan vanaf het moment dat ze vanuit de buitenwereld binnenkomen via onze zintuigen, kortom de veranderingen op neurologisch niveau. First Access heeft twee beperkingen: de begrenzingen van de zintuigen zelf (zoals de grootte van deeltjes, geluidsfrequenties, et cetera) en de kaarten die we zelf al gemaakt hebben van alles om ons heen. De linguïst Grinder maakt daarbij nog een duidelijk onderscheid. Na de veranderingen die hij First Access noemt komt er nog de verandering die plaats vindt op linguïstisch niveau, wanneer onze ervaringen worden omgezet in woorden. ('Language is an additional layer of distortion in perception. It is another source of illusion.') Hiermee maken St. Clair en Grinder ook duidelijk wat zij zien als het gebied van NLP: het bewust manipuleren van representaties, systematisch en ethisch.

De definitie die gegeven wordt van NLP is 'het modelleren van genie' en de schrijvers stellen dat NLP zijn bestaansrecht zou verliezen wanneer er geen nieuwe modellen meer zouden worden gemaakt. Met een duidelijke aansporing aan de NLP wereld om meer te gaan modelleren. Hierna volgt een beschrijving van de intellectuele antecedenten van NLP, zoals de transformationele grammatica (Chomsky), het werk van Bateson, Erickson, de Automata theorie. Vervolgens is er een beschrijving van de persoonlijke

antecedenten, met de voor ons weinig interessante, breed uitgemeten juridische strijd tussen Bandler en Grinder. Interessanter vond ik Grinder's persoonlijke levensverhaal en hoe hij tot zijn aandeel in de ontwikkeling van NLP is gekomen.

Manipulatie van representaties

Deel 2 is prettiger leesbaar, vooral het stuk waarin beschreven wordt hoe de eerste drie NLP modellen ontstonden: het metamodel, de representatiesystemen met de oogbewegingen en het Milton model. In dit deel geven St. Clair en Grinder duidelijk aan dat het bij hen uitsluitend gaat om de vorm van het proces en niet om de inhoud (p. 152). Zij gebruiken het woord 'manipuleren' zelfs heel bewust om duidelijk te maken dat men uit de inhoud blijft, en om de integriteit van de cliënt te verzekeren. "One of the more subtle ways in which agents of change inappropriately influence their clients - that is, manipulate them at the content level - is through attempting to understand what the client's experience is." (p. 154) De stelling is dat manipuleren alleen ethisch juist is wanneer de therapeut de cliënt inhoudelijk niet volgt, maar zich uitsluitend bezig houdt met het proces door middel van metamodel vragen, rapport, et cetera. Later komt dit terug: het toepassen van NLP patronen voor veranderingswerk heeft als enige doel de manipulatie van representaties; dit is tegelijk ook het belangrijkste verschil met andere veranderingstechnieken. "There is no justification for dabbling in content .... This is the basis of secret therapy or doubly secret therapy in which neither the agent of change, nor the client consciously understands what is being shifted." (p. 201)

De hierna volgende beschrijving van hoe de zesstapse herkadring tot stand kwam is een mooi stuk NLP geschiedenis. Tevens is dit het ultieme voorbeeld van de manier van werken die St. Clair en Grinder voorstaan. Het onderbewustzijn heeft volledig de controle, zodanig zelfs, dat de therapeut niets hoeft te weten over de inhoud. 'Secret therapy' wordt zo door de schrijvers verheven tot de standaard in NLP therapie.

De 'New Code'

Een flink deel is ingeruimd voor de beschrijving van de 'New Code', ontworpen door John Grinder op basis van 'design' dus niet op grond van modelleringstechnieken. De New Code neemt een aantal waarden van de Classic Code tot in het extreme over. Zoals ijken om verandering te controleren, vroegere ervaringen gebruiken om prestaties te verbeteren, ankeren voor reactivering van een gewenste stemming en relatieve onbezorgdheid met betrekking tot het bewust begrijpen van de veranderingen. Ook wordt de oorzaak van een gedrag niet onderzocht ('het vermijden van archeologische activiteiten.'). Tevens 'corrigeert' Grinder een aantal zaken uit de Classic Code. Het onderbewustzijn van de cliënt krijgt expliciet alle verantwoordelijkheid en wordt bij elke stap betrokken, het nieuwe gedrag moet de oorspronkelijke positieve intentie bevredigen en manipulatie vindt plaats op het niveau van stemming en intentie (niet op gedragsniveau). Er wordt een proces beschreven waarin al deze elementen zitten. In het voorbeeld wordt een spel gespeeld om in een 'high performance state' te komen, een stemming die dicht bij de 'know-nothing state' zit. Dan wordt het onderbewustzijn ingeschakeld bij de processen door middel van onwillekeurige signalen. Ecologische bezwaren zouden dan vanzelf duidelijk worden.

Dit zijn de vier stappen:

Kies vanuit 3e positie een context waarin je je gedrag wilt beïnvloeden/veranderen

Ga in die context in 1e positie, zonder te proberen iets te veranderen - ijk van de huidige situatie
Speel spel - geen inhoud (doel is high performance state)
Ga terug in 1e positie in de context zonder deze ervaring op wat voor manier dan ook bewust proberen te beïnvloeden.

Een kritische noot

In het laatste deel bespreken de auteurs een aantal hete hangijzers in NLP. Zij laten zich nogal kritisch uit over het werk van Robert Dilts, in het bijzonder over de neuro-logische niveaus, die zij een 'ordered chain of nominalizations' noemen. Ook Michael Hall krijgt de nodige kritiek op zijn meta-states ("Meta-states are states about other states ... about how specifically?"). In dit hoofdstuk worden ook de TOTE, zesstaps herkaderen, chain of excellence, kaderen, representatiesystemen en submodaliteiten nog besproken. Tenslotte wordt er aandacht besteed aan de keuze van het proces. St. Clair en Grinder stellen dat, als een onjuist patroon wordt toegepast, dit wel kan werken, maar dat de verandering niet duurzaam zal zijn. "NLP is so good that even badly done, it still works." Het onderscheid is heel eenvoudig: er wordt bepaald of het gaat om een verandering van de 1e of van de 2e orde. Een 2e orde verandering heeft te maken met verslavingen, lichamelijke symptomen of gedrag met significante secundaire doelen of winst. Alle overige problemen hebben betrekking op 1e orde veranderingen. Bij 2e orde veranderingen moeten processen gebruikt worden die de positieve intentie als basis hebben (zoals de zesstap herkadering), bij 1e orde veranderingen is een dergelijke specificatie niet nodig.

En verder...

De schrijvers hebben ervoor gekozen het niet in de boekhandel te brengen, het is alleen te bestellen via Internet. Er is een speciale site voor opgezet, waar tevens discussie over het boek kan plaatsvinden (www.whisperinginthewind.com), hier kan ook het boek besteld worden. De site zelf is teleurstellend. Er lijkt weinig plaats voor kritiek. Wel zijn er enkele artikelen geplaatst, maar bijvoorbeeld het kritische artikel van Steve Andreas ontbreekt. Wat mij betreft is dit een zwakgebod. Steven Andreas merkte op dat het boek duur is en dat het, zeker voor dat geld, een goedkope lay-out heeft. Inderdaad kan men voor hetzelfde geld mooiere boeken kopen. Helaas wordt één en ander niet gecompenseerd door de inhoud, het boek is moeilijk leesbaar (ook voor Amerikanen!), veel hoofdstukken moest ik drie keer lezen voor ik de essentie eruit kon halen. Een prettig leesbaar en ook interessant stuk is dat waarin Grinder zijn persoonlijke verhaal vertelt en het verhaal over het begin van NLP. Hier stonden dingen in die ik nog niet wist. Een minder interessant deel is dat waar Grinder het gehele juridische proces beschrijft met Bandler, zelfs met kopieën van allerlei juridische stukken. De belangrijkste verdienste van het boek is naar mijn mening dat het een goede aanleiding is om de discussie te openen.

Discussie

Omdat St. Clair en Grinder hier en daar zeer duidelijk stelling nemen, lijkt het mij goed om hun kaart met de mijne te vergelijken. Tevens kan dit misschien een goede aanzet vormen voor een discussie over NLP therapie zoals we die in Nederland zouden willen geven. Momenteel is er een NVNLP werkgroep bezig hier een invulling voor te vinden.

Hieronder de punten die volgens mij voor discussie vatbaar zijn:

1. St. Clair en Grinder beschrijven de 'First Access' als iets heel nieuws. Waar het echter op neerkomt, is dat hier het proces beschreven wordt dat wij in NLP kennen als 'distortion, deletion and generalization' ofwel vervorming, weglating en generalisatie. Steve Andreas voegde hier in zijn commentaar op het boek nog 'versterking' aan toe. Het introduceren van een nieuwe term voor deze bekende processen is in mijn ogen geen verbetering, het scheidt eerder verwarring.

2. NLP wordt door de schrijvers gedefinieerd als het modelleren van genie. In mijn ogen is dit slechts een beperkte definitie, immers, is NLP niet veel meer dan dat? Natuurlijk worden de wortels van NLP hierdoor gevormd, zonder modelleren zou er geen NLP zijn geweest. Maar er is ook nog zoiets als toepassing. Zonder dit zou NLP ook geen bestaansrecht hebben. Het onderzoeken van de subjectieve ervaringen van mensen en deze veranderen. Met behulp van NLP processen kunnen we met NLP therapie heel veel mensen helpen, zonder ook maar iets te modelleren. Dat neemt natuurlijk niet weg dat modelleren belangrijk is, de oproep van St. Clair en Grinder om actiever te zijn in het modelleren is in die zin wel begrijpelijk. De opmerking dat NLP ten dode zou zijn opgeschreven zonder modelleren is wat mij betreft teveel gechargeerd. Dit doet geen recht aan de andere activiteiten onder de vlag van NLP.

3. Natuurlijk was John Grinder van het duo Bandler en Grinder de linguïst. Mogelijk legt hij daarom zo de nadruk op het belang van de transformationele grammatica voor de ontwikkeling van NLP. Natuurlijk is het metamodel nog steeds een uiterst belangrijk model, de beschrijving van de grammatica in dit boek is voor mij echter uiterst moeilijk te volgen. In eerste instantie dacht ik dat dit lag aan het feit dat de Engelse taal niet mijn moedertaal is. Toen ik hierover echter vragen stelde aan mijn vriend Robert McDonald, en later ook aan Steve Andreas, bleek dat ook zij problemen hadden met dit onderdeel. Het is erg ingewikkeld geschreven, Steven Andreas merkt dan ook op: "You would think that a professional linguist would be able to write more clearly!"

4. Enkele uitspraken over NLP therapie: "One of the more subtle ways in which agents of change inappropriately influence their clients ... is through attempting to understand what the client's experience is." (p. 154) "If the client chooses to reveal the content of the experiences and contexts that form the basis of the change work to be accomplished, the agent of change will eschew any attempt to understand the content." (p. 342) "(The) absence of use of content (is) a key defining characteristic of NLP patterning in all ensuing NLP applications models of the classic era." (p. 152). Dit vraagt natuurlijk om een reactie, of liever een aantal reacties:

a. Volgens de auteurs is het proces het belangrijkste, en niet de cliënt of de inhoud. De vraag die dit bij mij oproept is hoe het dan nog mogelijk is om diep rapport te creëren? Waarmee ik bedoel dat er meer is dan dezelfde lichaamshouding, dezelfde stemtoon enzovoorts. Hiertoe moeten we in 2e positie kunnen gaan en ons een voorstelling maken van wat de cliënt ervaart. Dit is juist één van de krachtigste gereedschappen die de NLP therapeut heeft door de waarneemposities te gebruiken! Maar daarbij kun je niet om de inhoud heen. De schrijvers benoemen het zelfs als onethisch, wanneer ik mij probeer

voor te stellen hoe dit werkt in hun kaart van het gebied van NLP therapie. Het enige gevoel dat dit oproept bij mij is dat de therapeut dan een soort monteur is, die op een mechanische manier processen stuurt.

b. De therapeut zou volgens St. Clair en Grinder alleen het proces moeten volgen en manipuleren. De vraag is: welk proces? hoe kan een therapeut een keuze maken voor een verandering van de 1e orde of 2e orde zonder de inhoud ook maar enigszins te kennen?

c. Mij is niet duidelijk wat de schrijvers willen bereiken met het gebruiken van het provocerende woord 'manipuleren'. Wanneer ik in de schoenen van een cliënt stond en ik zou lezen dat mijn therapeut alleen mijn processen manipuleert, dan zou ik subiet stoppen met deze therapeut! Maar misschien is deze poging mijn cliënt te begrijpen al weer teveel en niet ethisch....

d. Het commentaar van Steve Andreas in deze: "I agree that it is impossible to not have some idea of what the client is experiencing, and at times a content intervention is exactly what is needed. One of Grinder and Bandler's great contributions was to show that if you know enough about the process, it is often possible to change the process alone and get useful results without knowing very much about the content. What Grinder is so emphatic about is that if you know and change content that inevitably imposes someone else's world-view on the client. What he does not seem to realize is that it is unavoidable, so it 'sneaks in the back door' in his work with 'content-free', 'high-performance' states, etcetera."

5. De 'know-nothing' state neemt in de New Code een belangrijke plaats in, omdat de auteurs het onderbewustzijn de leiding willen geven. De eerste vraag die dit bij mij oproept is of het echt zo is dat het bewustzijn zo vaak verkeerd kiest, dat het maar moet worden uitgeschakeld in de therapie. St. Clair en Grinder dragen hiervoor geen argumenten aan, in hun wereldbeeld is dit blijkbaar gewoon een feit. Ik wil de rol van het onderbewustzijn zeker niet bagatelliseren, maar op een bewust niveau zijn naar mijn mening zaken als ijken, rapport, goede vragen stellen (doelgericht) zeker net zo belangrijk. Mijn idee over NLP therapie is dat er een evenwicht is tussen werken op een bewust en een onbewust niveau, waarbij de therapeut de flexibiliteit heeft om hierin de juiste keuze te maken.

6. De kritiek op de neuro-logische niveaus van Dilts is vooral semantisch van aard. De auteurs trachten aan te tonen dat ze niet werken en hanteren een voorbeeld van een schizofrene jongen waarbij waarden veranderd zouden zijn, waarna het gedrag echter niet veranderde. Wanneer ik dit verslag lees vraag ik mij af of de waarden echt wel veranderd zijn. Er wordt in elk geval niet aangegeven hoe St. Clair en Grinder dit zeker weten (wat lastig lijkt bij iemand die psychotisch is!). Mijn ervaring met de logische niveaus is dat het heel goed werkt. Een behoefte aan discussie over de juiste woorden heb ik niet; de volgorde die Dilts opstelde werkt voor mij en wordt door mijn cliënten begrepen. Pragmatiek past wel bij NLP, dus wat mij betreft: als het werkt is het voor mij goed. Toen ik enkele maanden geleden Robert Dilts om commentaar vroeg op de kritiek van St. Clair en Grinder haalde hij slechts zijn schouders op en zei: "Well, it's just the way they

see it. The only thing that's important for me is: does it work...."

7. Het onderscheid dat de auteurs maken tussen veranderingen van de 1e en de 2e orde is voor mij onbegrijpelijk. Het zou bepalen wat voor NLP proces zou moeten worden gekozen. Bij veranderingen van de 1e orde hoeft men niet te werken met de positieve intentie. Wanneer ik echter met cliënten werk is die positieve intentie steeds belangrijk, dus het belang van een onderscheid tussen 1e en 2e orde veranderingen heeft voor mij geen meerwaarde. Eenvoudig model: de cliënt heeft een doel maar kan dit niet bereiken doordat er een hindernis is. Het herkennen van de positieve intentie van deze hindernis maakt het werken toch zoveel makkelijker en effectiever. Ik zou zelfs de vraag willen stellen of het onderscheid echt wel te maken is, is er uiteindelijk niet altijd sprake van een positieve intentie?

NLP en therapie

Momenteel zijn we met een werkgroep onder leiding van Willem van der Horst bezig met het opstellen van de criteria voor de NLP therapeut. Dat is niet eenvoudig. Het lezen van *Whispering in the Wind* bracht mij even aan het twijfelen. Is dit de kant die we heen moeten met onze NLP therapie? Grinder is wel één van de grondleggers van NLP. Dus wat dat betreft wel gezaghebbend? Herlezen van het boek maakte mij duidelijk dat dit niet de manier is waarop ik ambieer therapie uit te voeren. En, hierover pratend met collega's, sta ik hierin ook niet alleen.

Wat is NLP dan wel?

In principe is NLP een zeer krachtig gereedschap, maar niet meer dan een gereedschap! En een gereedschap heeft van zichzelf geen hart. Het hart wordt in NLP gebracht door de mens, in dit geval door de therapeut die ermee werkt. Dit hart is er alleen wanneer de cliënt begrepen wordt door de therapeut. Robert McDonald heeft dit expliciet verwoord in zijn *Destination® Therapie*, waarin hij het Zwaard (metafoor voor gereedschap, NLP) combineert met het hart (metafoor voor compassie, liefde). De centrale vraag die de therapeut zich dan steeds moet stellen: "How is what I am doing now in service of my client's stated destination?" Dit is de kern van zijn opleiding *Healing The Wounded Heart*, de combinatie van de enorme kracht van het NLP gereedschap met het hart, de compassie, de liefde. Omdat elke ontwikkeling start in de 1e positie, in de positie van het zelf, de positie van authenticiteit, zien wij daarom manipulatie als iets dat onethisch is. Het is de cliënt die het doel bepaalt. Samen met de therapeut wordt onderzocht wat de cliënt tegenhoudt het doel te bereiken en als het doel voldoet aan de vormvoorwaarden, dan wordt er gekeken wat de cliënt nodig heeft om het doel te bereiken. Dan is een van de vooronderstellingen dat elke cliënt die hulpbronnen al in zich heeft, maar er gewoon om de een of andere reden nog niet bij kon komen.

Wanneer we NLP op de hierboven beschreven manier gebruiken is dit duidelijk een andere benadering dan wordt voorgestaan door St. Clair en Grinder. Ook hun methode zal echter ongetwijfeld navolging vinden.

En wanneer deze kaart bij iemand past lijkt mij dat ook prima. Mijn kaart blijft echter grotendeels hetzelfde als het gaat om het gebied van NLP therapie, en dat stuk wil ik in de werkgroep blijven uitdragen.

Stellingen

Om de discussie te stimuleren enkele stellingen:

A. NLP is van zichzelf al een uiterst krachtig gereedschap, dat van zichzelf echter geen hart heeft. Wanneer we het hart hieraan toevoegen geeft dit de mogelijkheid tot diepgaander veranderingen. Als we NLP louter technisch gebruiken, maakt dit de kans op diepe veranderingen kleiner.

B. NLP alleen als 'secret therapy' gebruiken is onethisch.

C. New Code NLP, zoals omschreven door St. Clair en Grinder, is een zeer beperkt toepasbare vorm van therapie. Situaties in gedachten ingaan vanuit een 'know- nothing state' kan zeker wel eens nuttig zijn, maar is in tegenstelling tot wat de auteurs beweren, geen kenmerkende NLP benadering.

D Het verschil tussen veranderingen van de 1e orde en 2e orde is onbelangrijk, omdat het steeds goed is om te werken met de positieve intentie (dus niet alleen bij lichamelijke klachten, verslavingen en gedrag met een duidelijk secundair doel).

E. Wanneer we in Nederland NLP therapie een serieuze plaats willen laten krijgen in het gebied van de psychotherapie is het noodzakelijk dat kandidaat NLP therapeuten in een goede balans werken op zowel een bewust als een onbewust niveau. Het idee om in de therapeutische setting alle verantwoordelijkheid aan het onderbewustzijn van de cliënt over te laten is daarom schadelijk voor de ontwikkeling van NLP therapie in Nederland.

De NLP therapiewereld zal keuzes moeten maken.

Hierbij dan ook de uitnodiging om te reageren!

Elke reactie is welkom, InZicht wordt geacht het platform te zijn van NLP in Nederland, en ik hoop dat NLP'ers willen meedenken, mee ontwikkelen in plaats van apathisch af te wachten. Ik ben dan ook zeer benieuwd naar de reacties 'uit het veld!'

Whispering In The Wind, Carmen Bostic St. Clair & John Grinder, J & C Enterprises; ISBN 0-9717223-0-7; J & C Enterprises, 245 M Mt. Hermon Road, #277, Scotts Valley, CA 95066, USA; te bestellen via www.whisperinginthewind.com; \$ 37,50.

Literatuur

Whispering in the Wind, a review by Michael Carroll; Anchor Point Magazine, April 2002, Vol. 16, nr. 4, p. 4

John Grinder and Carmen Bostic St. Clair interviewed by Michael Carroll, Anchor Point Magazine, April 2002, Vol. 16, nr. 4, p. 5-11

The Sins of the Fathers, Carmen Bostic St. Clair and John Grinder, Anchor Point Magazine, November 2002, Vol. 16, nr. 11, p.3-10

NLP Therapie, Ton Naron, Inzicht zomer 2002, nr. 13, p. 34-40

Waarneempositie, verruiming van het bewustzijn?, Henk de Vos, Inzicht zomer 2002, nr. 13, p. 19-26

Whispering in the Wind, Steve Andreas, Anchor Point Magazine, Maart 2003, Vol. 17,

nr. 3

Healing The Wounded Heart, handout van de cursus, Robert McDonald, 2003